

Goda exempel och åtgärdsförslag för målen
i Sjuhärads gemensamma avfallsplan

Mot en cirkulär och hållbar framtid

GEMENSAM AVFALLSPLAN 2021-2030

För Bollebygd, Borås, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn och Vårgårda

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
Mål 1.1 Matsvinnet ska minska till 35 g/portion i kommunens verksamheter	3
Åtgärdsförslag 1. Minska matsvinn med ökad kunskap och kampanj kring matsvinn på skolor och äldreboende	3
Åtgärdsförslag 2. Mäta matsvinn med potentiellt belöningsystem.....	4
Mål 1.2 Matsvinnet ska minska med 50 % per invånare jämfört med år 2021.....	4
Åtgärdsförslag 3. Matsvinnkampanj.....	4
Åtgärdsförslag 4. Bjud in hotell och restauranger i arbetet med att minska matsvinnet	4
Mål 2.1 Konsumtionen av engångsartiklar i kommunens verksamheter ska minska jämfört med år 2022 ...	5
Åtgärdsförslag 5. Checklistor med åtgärder för att kunna minska användningen av engångsartiklar	5
Åtgärdsförslag 6. Omfattande program: utbildning, inventering och målsättning kring engångsartiklar	5
Mål 2.2 Livslängden på arbetskläder i kommunens verksamheter ska öka jämfört med år 2022	5
Åtgärdsförslag 7. Köp hållbara kläder med lång livslängd.....	5
Åtgärdsförslag 8. Anställ klädreparatör.....	6
Mål 3.1 Andel möbel- och textilinköp i kommunens verksamheter som är återbrukat ska öka jämfört med år 2022.....	6
Åtgärdsförslag 9. Begränsa inköp av möbler och textilier/utbilda inköpare.....	6
Åtgärdsförslag 10. Intern bytessajt	6
Mål 3.2 Återanvändning och återvinning av bygg- och rivningsmaterial ska öka jämfört med år 2022	7
Åtgärdsförslag 11. Samla kunskap, utbilda medarbetare inom stadsplanering.....	7
Åtgärdsförslag 12. Utveckling av bygginventeringssystem	7
Mål 3.3 Livslängden på elektronik i kommunens verksamheter ska öka jämfört med år 2022	7
Åtgärdsförslag 13. Ökad IT-kunskap bland anställda på kommunala verksamheter	7
Åtgärdsförslag 14. Låt anställda använda sin mobiltelefon privat.	7
Mål 4.4 Andel hållbara och effektiva avfallstransporter i kommunens regi ska öka jämfört med år 2021	8
Åtgärdsförslag 15. Installera en HVO-tank och sätta krav på avfallsföretag för använda fossilfria bränslen	8
Åtgärdsförslag 16. Utställning av fossilfria lösningar för avfallsfordon.....	8
Mål 5.1 Nedskräpning ska minska med 50 % jämfört med år 2022.....	9
Åtgärdsförslag 17. Förebygg nedskräpning och städa upp efteråt.	9
Åtgärdsförslag 18. Utföra skräprobotprojekt.....	10
Källförteckning.....	11

Utgivare: Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund, mars 2023

Kontaktpersoner: Anna Strannegård, Processledare, Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund

Författare: Point AB, Lisa Nilsson 2023.

Bakgrund

Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund har tillsammans med de åtta medlemskommunerna Bollebygd, Borås, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn och Vårgårda tagit fram en gemensam avfallsplan. Syftet med avfallsplanen är att skapa en delregional samverkan kring avfallsfrågor och gemensamt vidta åtgärder som minskar miljöpåverkan och kostnader. För att accelerera arbetet med avfallsplanen och hjälpa kommunerna att identifiera och prioritera bland åtgärder har Point på uppdrag av kommunalförbundet tagit fram ett interaktivt beräkningsverktyg. I den här rapporten har vi sammanställt goda exempel och åtgärdsförslag kopplat till de nio utvalda målområdena Sjuhärads gemensamma avfallsplan.

Målområde 1 Hushåll med maten

Mål 1.1 Matsvinnet ska minska till 35 g/portion i kommunens verksamheter

Flera svenska skolor och äldreboenden har infört åtgärder för att minska matsvinnet som uppstår när maten lagas, serveras och äts. Nedan beskrivs några av de åtgärder som vidtagits för att minska matsvinnet i kommunal verksamhet.

Åtgärdsförslags 1. Minska matsvinn med ökad kunskap och kampanj kring matsvinn på skolor och äldreboende

Kökssvinn – Det finns många metoder för att minska matsvinnet som uppkommer innan och under tillagning, exempelvis genom att ta vara på brödbitar och göra krutonger till sallad eller använda blasten på moroten för att göra morotspesto. Bergums skola ändrade arbetssätt och valde att laga mat i omgångar så att köket inte lagade mer mat än vad som behövdes.

Serveringsmatsvinn - Åtgärder kan fokusera på kunskap och sedan handlingar. Hos Livsmedelsverket finns det en serveringsvinnchecklista där köksbiträden inom skolor och äldreboende kan få tips över hur man planerar menyer, beräknar portioner, serverar maten och tar vara på rester¹. Serveringspersonal och lärare kan också uppmuntra elever att alltid ta mindre portioner först och sedan ta om.

Tallrikmatsvinn – Tallrikmatsvinn är maten som eleverna inte äter upp och sedan slänger. En enkel åtgärd som utförts inom skolor i Sala kommun är att placera ut små skyltar på borden

¹ Livsmedelsverket, 2022. Serveringsvinn – checklista

med fakta om matsvinnets påverkan och påminnelser om att endast ta mat som man kommer att äta upp².

Åtgärdsförslags 2. Mäta matsvinn med potentiellt belöningsystem

Olika matsvinnsmättningsprogram har utförts inom både skolor och äldreboende med rapporterad framgång. I Gnesta kommun arbetade äldreboendens köks- och serveringspersonal med att mäta kökssvinn, serveringssvinn och tallriksvinn. Köket mätte matsvinn som uppstod i form av exempelvis rester eller råvaror som blev dåliga³. Serveringsvinnet var mat som aldrig fick serveras och slängdes i stället för att frysa in eller återanvända i framtida recept. Tallriksvinn vägdes också. Processen hjälpte både köks- och serveringspersonal att förstå varje moment som ökar matsvinnsmängden. Olika besparingsmetoder uppstod därefter; exempelvis ett inventeringssystem för mat i både frysen och förrådet, förändringar av portionsstorlekar med hjälp av bättre förståelse över hur mycket matgästen faktiskt äter, och andra kreativa sätt att återanvända rester till nya rätter. Mättningsprogram har också inletts i olika skolor i kombination med incitamentsplaner. I både Eslövs och Hörs kommuner började skolor mäta sitt tallriksvinn och belöna eleverna med stjärnor för sparad mat⁴. På Ältaskolan i Nacka hölls matsvinnsstävlingar där vinnarnas var de elever som hade minsta matsvinnsmängd över en termin.

Mål 1.2 Matsvinnet ska minska med 50 % per invånare jämfört med år 2021

Åtgärdsförslag 3. Matsvinnkampanj

Inleda en matsvinnkampanj för att öka kunskapen om regionens mål att minska matsvinn, matsvinnets kostnad i form av klimatpåverkan och i pengar, och enkla råd över om man kan minska matsvinnet. Göteborg stad inledde kampanjen "All in mot matsvinn!" som bestod av 300 informationstavlor runt om i staden⁵. Informationen gav praktiska recept av rester, konserveringsmetoder, och hur man kan vara mer flexibel med bäst föredatum. Storleken på kampanjer kan variera. Andra större matsvinnkampanjer har utförts som till exempel, FOOD WASTE ACTION WEEK 2023, i Storbritannien, som inbegriper kampanjwebbsidor, reklamfilm och tävlingar för att nå ut så många som möjligt⁶.

Åtgärdsförslag 4. Bjud in hotell och restauranger i arbetet med att minska matsvinnet

I olika kommuner har restauranger och hotell vidtagit åtgärder för att minska matsvinnet. Enligt Göteborgs stad har restauranger börjat mäta sitt matsvinn, använda checklistor för preparering och servering och satt upp minskningsmål⁷. I Sigtuna har hotellen utvecklat Svinngott, en webbsida där kök uppmanas att använda överblivna råvaror och matrester och dela recept⁸.

² Naturvårdsverket, 2021. Good examples from Sweden on Reducing Food Waste, s. 2

³ Gnesta Kommun. 2021, Aktivt arbete för minskat matsvinn.

⁴ Länsstyrelsen Skåne, 2022. Att bli fossilbränslefri, s.9

⁵ Göteborgs stad, 2023. ALL IN mot matsvinn- nu startar Kretslopp och vattens matsvinnkampanj.

⁶ FOOD WASTE ACTION WEEK, 2023. <https://www.lovefoodhatewaste.com/take-action-save-food/food-waste-action-week>

⁷ Göteborg Stad. Förebygg avfall på restaurang och kafé, s. 3.

⁸ Sigtuna kommun. Svinngott. Recept på matsvinn. <https://www.destinationsigtuna.se/sv/hallbar-destination/matsvinn/svinngott-film/>

Målområde 2 Konsumera hållbart

Mål 2.1 Konsumtionen av engångsartiklar i kommunens verksamheter ska minska jämfört med år 2022

Åtgärdsförslag 5. Checklistor med åtgärder för att kunna minska användningen av engångsartiklar

Uppsala kommun och Göteborgs stad har båda skapat checklistor med olika åtgärder för att kunna minska användningen av engångsartiklar⁹. Åtgärderna inriktar sig mot olika områden såsom kontorsmaterial och matkonsumtion. Olika exempel är att köpa återanvändbara pennor, handtorkssystem, och olika förnybara plastprodukter som tejp och saxar.

Åtgärdsförslag 6. Omfattande program: utbildning, inventering och målsättning kring engångsartiklar

Andra kommuner har försökt minska konsumtionen av engångsartiklar genom att införa en plastminskningsplan. Uppsala kommun har målet att inköp av alla nya varor med plastinnehåll ska innehålla återvunnen eller förnybar plast¹⁰. I arbetet ingår utbildningar, kartläggning av olika behov av engångsartiklar, och nya åtgärder för att kunna ersätta engångsplastartiklar med flergångsartiklar eller förnybar plast. Formulär skickas ut till verksamheter där medarbetarna ska ta en aktiv roll i att beakta möjligheten att minska nyttjandet av engångsartiklar.

Mål 2.2 Livslängden på arbetskläder i kommunens verksamheter ska öka jämfört med år 2022

Åtgärdsförslag 7. Köp hållbara kläder med lång livslängd

Det finns klädföretag som profilerats sig på att köpa in klimatsmarta material, planera hållbara transporter och designa kläder med förlängd livstid. Företag som Taiga erbjuder även plaggreparatörtjänst¹¹. Vissa företag utvecklar modulära arbetskläder som möjliggör återanvändning av ett par byxor för olika typer av användare när ett par inte behövs längre¹².

⁹ Göteborg Stad. Förebygga avfall på kontoret.

¹⁰ Uppsala kommun. Minskad användning av plast. <https://www.uppsala.se/kommun-och-politik/sa-arbetar-vi-med-olika-amnen/sa-arbetar-vi-med-miljo-och-klimat/minskad-anvandning-av-plast/>

¹¹ Taiga. <https://www.taiga.se/sv/hallbarhet>

¹² Cirk-I. <https://www.cirk-l.com/en/>

Åtgärdsförslag 8. Anställ klädreparatör

Sotenäs kommun har avsatt medel för att upphandla en aktör som ska arbeta med att reparera kommunens arbetskläder¹³.

Målområde 3 Använd de resurser vi har

Mål 3.1 Andel möbel- och textilinköp i kommunens verksamheter som är återbrukat ska öka jämfört med år 2022

Åtgärdsförslag 9. Begränsa inköp av möbler och textilier/utbilda inköpare

Göteborgs stad har tagit fram utbildningsmaterial och checklistor för hur inköpare på kommunen kan planera mer hållbara möbelinköp¹⁴. Checklistan uppmuntrar inköparen att stämma av lager för att se om produkten redan finns eller om det finns någonting man kan reparera istället. Göteborgs stad önskar också standardisera inköpsprocessen. Detta innebär att minska antal inköpare, utbilda inköpare, läsa på och hitta miljövänliga produkter som kan bli standardprodukter för hela kommunen.

Åtgärdsförslag 10. Intern bytessajt

Interna bytessajter för möbler och textilier har startats i en antal kommuner. Stockholm har byggt upp sitt eget "Stocket", Karlstads "SolaTaGe" tillåter kommunanställda att lägga ut möbler på tjänsten för att kunna byta eller skänka bort och i Örebro finns Överskottscentralen där möbler återbrukas och renoveras¹⁵.

Vissa kommuner som Mölndal och Lerum har använt Off2offs tjänster. I siffror rapporterade av Off2off framgår att Mölndals kommun på detta vis sparat 174,2 ton CO₂ och 6,7 miljoner kr. Anställning av ett företag som Off2off kan vara rimlig om egen kapacitet att utveckla ett "internt Blocket" fattas¹⁶.

¹³ Sotenäs kommun, 2022. Vill du förlänga livslängden på kommunens arbetskläder?

<https://www.sotenas.se/sidor/arkivstartsidan/sotenasnyheter/villduforlangalivslangdenpakommunensarbetsklader.5.43a2eb14183c92bff8723863.html>

¹⁴ Göteborgs stad. Förebygga avfall på kontoret.

¹⁵ Klimat kommunerna. Återbruk och avfallsminimering. <https://klimatkommunerna.se/kunskapsbank/konsumtion-och-avfall/aterbruk/>

¹⁶ Malmö Stad, 2015. Off2off. <https://www.off2off.se/referenser/case/case-malmo-stad/>

Mål 3.2 Återanvändning och återvinning av bygg- och rivningsmaterial ska öka jämfört med år 2022

Åtgärdsförslag 11. Samla kunskap, utbilda medarbetare inom stadsplanering
Enligt Lunds kommun saknades det kunskap kring cirkulärt och miljövänligt byggande och rivning inom stadsplaneringsområdet. Efter att ha samlat kunskap fick kommunen testa sina nya kunskaper på ett inventeringsprojekt när en skola skulle rivras. Kommunen försökte också skapa engagemang genom att skicka sina medarbetare inom stadsplanering till Malmö för studiebesök för att lära sig om återbruk inom byggnation¹⁷.

Åtgärdsförslag 12. Utveckling av bygginventeringssystem

Lunds kommun har också utvecklat ett inventeringssystem för byggmaterial från rivning av kommunala byggnader. Om byggnader inte går att repareras och måste rivras kan en hel del av materialet återanvändas och återvinnas. Kommunen började implementera ett digitalt inventeringsverktyg (CC Build) för att kunna främja inventeringsprocessen¹⁸.

Mål 3.3 Livslängden på elektronik i kommunens verksamheter ska öka jämfört med år 2022

Åtgärdsförslag 13. Ökad IT-kunskap bland anställda på kommunala verksamheter

Livslängden på datorer och mobiltelefoner kan öka med hjälp av utbildning och genom att följa bästa praxis. Göteborg stad har utvecklat ett häfte kring it-vänligt beteende¹⁹. Exempel på åtgärder kan vara att stänga av strömmen och stänga av datorn när man slutar arbetet för dagen. Information om hur man optimera datorer genom att stänga ned program och appar som inte används kan också bidra.

Åtgärdsförslag 14. Låt anställda använda sin mobiltelefon privat.

Att tillåta kommunanställda att använda mobiltelefonen privat kan undvika att extra mobiltelefoner köps. Denna åtgärd skulle kunna minska CO₂-utsläpp per person med 30 kg per år²⁰. Vissa kommun tillåter redan sina medarbetare använda arbetstelefoner privat. Exempel på riktlinjer finns i källförteckningen²¹.

¹⁷ Länsstyrelsen Skåne, 2022. Klimatneutral byggnation och återbruk

¹⁸ Länsstyrelsen Skåne, 2022. Klimatneutral byggnation och återbruk

¹⁹ Göteborgs stad. 2018. Förebygg IT-AVFALL

²⁰ IVL Svenska Miljöinstitut. Pedagogiska fakta: Underlag för Avfall Sveriges "Verktygslåda för att återvända produkter och förebygga avfall"

²¹ Haninge kommun. Riktlinjer för privat användning av kommunens IT-arbetsplats. <https://www.haninge.se/globalassets/globala-katalogen/styrdokument/riktlinjer/riktlinjer-for-privat-anvandande-av-kommunens-it-arbetsplats.pdf>

Målområde 4 Sortera mera

Mål 4.4 Andel hållbara och effektiva avfallstransporter i kommunens regi ska öka jämfört med år 2021

Åtgärdsförslag 15. Installera en HVO-tank och sätta krav på avfallsföretag för använda fossilfria bränslen

Både Tomelilla och Höörs kommuner har börjat implementera fossilfria bränslen genom att installera en HVO-tank nära den kommunala verksamheten²². Detta har lett till ett ökat engagemang och att fler tjänstebilar har börjat använda HVO i stället för diesel. Inom Stockholm har vissa fastighetsbolag ställt krav på avfallsföretag att en viss procent av transporter med avfallbilar ska utföras med fossilfria bränslen. Liknande krav skulle kunna antas av avfallsverksamheter inom Sjuhärad för att kunna motivera transitionen.

Åtgärdsförslag 16. Utställning av fossilfria lösningar för avfallsfordon.

Lunds kommun höll i en utställning av fossilfria arbetsmaskiner för yrkespersoner och inköpare inom både offentlig och privat sektor²³. Syftet var att visa upp ett stort utbud av fossilfria alternativ och ge utrymme för diskussion kring frågorna och behovet av transitionen till fossilfria alternativ.

Kommunerna i Sjuhärad skulle kunna hålla ett liknande evenemang för privata och offentliga aktörer inom avfalls- och återvinningsindustrin. Där kan det visas upp vilka fossilfria avfallsbilslösningar som finns på marknaden och vilka behov olika aktörer har. Här kan det förevisas vilka olika fossilfria bränslen som finns och föras diskussioner kring var en pump skulle kunna installeras. Alternativa sopbilar som använts av andra kommuner och avfallsföretag kan visas upp. På Renova i Göteborg körs alla sopbilar på fossilfria bränslen, som grön el, HVO och grön gas. Renova har också utvecklat elsopbilar och bilar drivna på vätgas²⁴.

²² Länsstyrelsen Skåne, 2022. <https://www.fossilbranslefriakommuner.se/arbetsmetoder/fran-fuldiesel-till-hvo/>

²³ Länsstyrelsen Skåne, 2022. <https://www.fossilbranslefriakommuner.se/arbetsmetoder/utställning-av-fossilfria-arbetsmaskiner-och-tunga-fordon/>

²⁴ Renova. <https://www.renova.se/hallbarhet/hallbarhetsarbete/hallbara-transporter/>

Målområde 5 Fimpa skräpet

Mål 5.1 Nedskräpning ska minska med 50 % jämfört med år 2022

Kommuner kan förebygga nedskräpning på många sätt. Den bästa lösningen måste innefatta olika metoder och både kommunalt, privat och volontärarbete.

Åtgärdsförslag 17. Förebygg nedskräpning och städa upp efteråt.

Soptunnors design - Att förbättra hur askkoppor och soptunnor ser ut kan förändra människors perception av dem. Göteborgs stad genomförde en kampanj där de testade olika färger på askkoppor runt om i staden för att kunna se om färgen påverkade mängden fimpar. Projektet visade att orange färg fungerade bäst och kan ha lett till en minskning av fimpar med 70 %²⁵.

Anti-nedskräpningskampanj - Det är inte helt säkert att anti-nedskräpningskampanjer har en effekt på mängden skräp som slängs på marken. En studie i USA visade att nedskräpningen vid busshållplatser där nedskräpningsskyltar fanns hade i snitt ett styck mindre skräp än busshållplatser där det inte fanns några skyltar²⁶. Däremot hävdar andra rapporter att kreativa lösningar, som en "fimpkanin" eller användning av relaterbara budskap kan minska mängden fimpar och nedskräpning.

Rena allmänplatser förebygga nedskräpning - Samma studie som visade att nedskräpningsskyltar hade minimal effekt organiserade "community crews" som städade 72 allmänna platser från skrap och fimpar. Under de följande tre månaderna minskade mängden fimpar med 48 %²⁷. En förklaring var att nya sociala normer, alltså rena platser, kan leda till beteendeförändringar.

Förebygga skrap - En grupp av beteendeforskare, hävdar att nedskräpning minskas mest när människor inte har produkter att slänga på marken²⁸. Skatt på engångsföremål kan vara en lösning. Hämtning av skrymmande avfall och informationskampanjer kring hämtning kan också minska mängden skräp. Forskarna genomförde en mejlkampanj i Indianapolis, USA där hushåll fick information om hämtning av skrymmande avfall. Husen som fick mejlen var 50 procent mer benägna att ställa ut skräp för hämtning.

²⁵ Sysav. 2018. Annual report 2018 in brief. https://www.sysav.se/globalassets/filer-och-dokument/informationsmaterial-broschyrier-arsredovisningar-faktablad-rapporter-etc/broschyrier-och-arsredovisningar-pa-andra-sprak/sysav_2018_a4_16s_en-1.pdf

²⁶ Schultz, m.fl.. 2011. Littering in Context: Personal and Environmental Predictors of Littering Behavior.

²⁷ Kolodko, m.fl. 2016. Using behavioral insights to reduce littering in the UK. <http://cleanupbritain.org/WBS-Report-for-CLUB.pdf>

²⁸ Jones, m.fl., 2022. New ideas for how cities can stop people from littering. <https://www.route-fifty.com/management/2022/10/new-ideas-how-cities-can-stop-littering/378670/>

Åtgärdsförslag 18. Utföra skräprobotprojekt

Ny utveckling inom "skräpautomation" kan erbjuda framtida lösningar och ökat intresse för nedskräpningsdiskussionen²⁹. I ett pilotprojekt kan kommunerna i Sjuhärad använda ny teknologi för att visa upp sig själv som vägledande inom innovativa nedskräpningslösningar. Nya land-baserade robotar kan upptäcka fimpar och sedan plocka upp dem på allmänna plaster. Det finns också olika lösningar för skräp i vattendrag. Enkla flytande soptunnor kan samla upp skräp som finns i åar och sjöar. Det finns mer avancerade lösningar som kan filtrera större åar där en stor mängd skrap passerar.

²⁹ Beach bot. 2021. <https://www.weforum.org/agenda/2021/07/ai-robot-cleaning-litter-beach/>, Bubble Barrier. 2019. <https://www.weforum.org/agenda/2019/11/bubble-barrier-amsterdam-canal-plastic-pollution-waste-river-ocean-sea/>, Seabin. 2022. <https://www.weforum.org/agenda/2022/09/seabin-how-these-floating-garbage-bins-can-help-clean-up-our-waters/>

Källförteckning

Beach bot. 2021. <https://www.weforum.org/agenda/2021/07/ai-robot-cleaning-litter-beach/>

Bubble Barrier. 2019. <https://www.weforum.org/agenda/2019/11/bubble-barrier-amsterdam-canal-plastic-pollution-waste-river-ocean-sea/>

Cirk-I. <https://www.cirk-i.com/en/>

FOOD WASTE ACTION WEEK, 2023. <https://www.lovefoodhatewaste.com/take-action-save-food/food-waste-action-week>

Gnesta Kommun, 2021. Aktivt arbete för minskat matsvinn.

Göteborgs stad, 2023. ALL IN mot matsvinn- nu startar Kretslopp och vattens matsvinnskampanj.

Göteborgs stad. 2018. Förebygg IT-AVFALL

Göteborg Stad. Förebygga avfall på kontoret.

Göteborg Stad. Förebygg avfall på restaurang och kafé, s. 3.

Haninge kommun. Riktlinjer för privat användning av kommunens IT-arbetsplats.

<https://www.haninge.se/globalassets/globala-katalogen/styrdokument/riktlinjer/riktlinjer-for-privat-anvandande-av-kommunens-it-arbetsplats.pdf>

IVL Svenska Miljöinstitut. Pedagogiska fakta: Underlag för Avfall Sveriges "Verktygslåda för att återvända produkter och förebygga avfall"

Jones, m.fl., 2022. New ideas for how cities can stop people from littering. <https://www.route-fifty.com/management/2022/10/new-ideas-how-cities-can-stop-littering/378670/>

Klimat kommunerna. Återbruk och avfallsminimering.

<https://klimatkommunerna.se/kunskapsbank/konsumtion-och-avfall/aterbruk/>

Kolodko, m.fl. 2016. Using behavioral insights to reduce littering in the UK.

<http://cleanupbritain.org/WBS-Report-for-CLUB.pdf>

Livsmedelsverket, 2022. Serveringssvinn – checklista

Länsstyrelsen Skåne, 2022. <https://www.fossilbranslefriakommuner.se/arbetsmetoder/fran-fuldiesel-till-hvo/>

Länsstyrelsen Skåne, 2022.

<https://www.fossilbranslefriakommuner.se/arbetsmetoder/utstallning-av-fossilfria-arbetsmaskiner-och-tunga-fordon/>

Länsstyrelsen Skåne, 2022. Att bli fossilbränslefri, s.9

Länsstyrelsen Skåne, 2022. Klimatneutral byggnation och återbruk

Malmö Stad, 2015. Off2off. <https://www.off2off.se/referenser/case/case-malmo-stad/>

Naturvårdsverket, 2021. Good examples from Sweden on Reducing Food Waste, s. 2

Renova. <https://www.renova.se/hallbarhet/hallbarhetsarbete/hallbara-transporter/>

Schultz, m.fl.. 2011. Littering in Context: Personal and Environmental Predictors of Littering Behavior.

Seabin. 2022. <https://www.weforum.org/agenda/2022/09/seabin-how-these-floating-garbage-bins-can-help-clean-up-our-waters/>

Sigtuna kommun. Svinngott. Recept på matsvinn.

<https://www.destinationsigtuna.se/sv/hallbar-destination/matsvinn/svinngott-film/>

Sotenäs kommun, 2022. Vill du förlänga livslängden på kommunens arbetskläder?

<https://www.sotenas.se/sidor/arkivstartsidan/sotenasnyheter/villduforlangalivslangdenpakom munensarbetsklader.5.43a2eb14183c92bff8723863.html>

Taiga. <https://www.taiga.se/sv/hallbarhet>

Uppsala kommun. Minskad användning av plast. <https://www.uppsala.se/kommun-och-politik/sa-arbetar-vi-med-olika-amnen/sa-arbetar-vi-med-miljo-och-klimat/minskad-anvandning-av-plast/>